

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo „Angelček“

Štev. 12.

V Ljubljani, dne 1. decembra 1904.

Leto XXXIV.

Proti domu.

Dramatična slika v proslavo Brezmadežne.

(Silvin Sardenko.)

OSEBE:

Marija.
Angelvarih.
Sv. Stanislav.

Sv. Cecilija.
Stanka.
Sreča in Radost, dve sestri.

Prvi prizor.

Stanka

(odeta s popotnim plaščem, v levi lilijo, nastopi na prizorišču, ki predstavlja gozd):

Kam sirota sem zašla?
Vidim . . . ah, na tuja tla!
Kjer nikomur nisem znana,
in nihče ni meni znan;
sestra moja gozdna tema,
in moj brat je gozd prostran.

Ko so mati v zadnji uri
dali svoj mi blagoslov:
„Z belo lilijo“, so rekli,
„pridi za menoj domov!“

Srčnorada prihitela,
mamka, jaz bi za teboj
z lilijo; a mnogi poti
križajo se pred menoj . . .

A nikogar ni, nikogar,
ki pokaže iz tujine
pot mi varno v srečne kraje
večne moje domovine . . .

(Se zagleda in zamisli v daljavo.)

Ti neskončno dobri Oče,
Rafaela daj siroti;
naj me vodi kot Tobija
po neznani daljni poti!

Drugi prizor.

Sreča

(v blesteči svilni obleki, v roki in laseh bujen šopek):

Zdrava bodi, golobica!
Slišala sem tožni klic,
jaz prijazno te popeljem
mimo trnja do cvetic.

Stanka

(začudená):

Kdo, prelepa ti si žena?
Ali pošlje te Gospod,
da bi mene zapuščeni
pokazala pravo pot?

Sreča:

Da! Od Njega že sem davno
kakor cvet ustvarjena.
Sreča sem in vsak je srečen,
komur sem podarjena.

Ta cvetoča lica tvoja
in iskrene te oči,
tisti bujni lasci tvoji,
vse po sreči hrepeni.

Stanka:

Le ne hvali me nikar,
kar imam, je božji dar!

Sreča:

Božji dar si, dete zalo,
a darov je takih malo;
ali pojdi za menoj,
in še lepši dar bo tvoj.

Stanka:

Saj bi šla po tvoji poti,
a bojim se, morebiti
lilija bi mi zvenela
v družbi tvoji čaroviti.

Sreča:

Kaj ugibaš misli prazne!
Lilija je cvet otročji,
a dekliške prave rože
v mojem cvetejo naročji.

Stanka:

Vendar čula sem nekdaj,
če ne bomo kot otroci,
pa ne smemo v sveti raj.

In brez lilije bi mati
več ne mogli me spoznati...
Ne, s teboj ne grem!

Sreča:

Žal besed ti bo nevednih:
v dnevih svojih nepreglednih
še iskala me boš sama;
a gorâ bo sto med nama...

(Sreča odide.)

Stanka:

Ah! nemara je resnico
govorila ta gospá...
saj srce bi se ji vdalo,
toda duh se ji ne vdá...

Še molítev bom molila
in potem bom tihovdano
potovala — in nevidni
angel hodil bo pred mano.

(Poklekne-in moli.)

Tretji prizor.

Rádost

(v sijajni obleki, v roki zlato kupo. — Stanka
še kleči.)

Blagor tebi, roža zala,
da sem jaz te srčala:
več ni treba, da jokala
in na tleh bi kléčala.

Stanka

(vstane):

Tak si milega očesa
in usmiljenih besed,
kakor da so te nebesa
dala, da me greš otet.

Rádost:

Jaz sem Rádost nevenljiva!
Jaz sem bila že tedaj,
ko je moral oče Adam
prvi zapustiti raj.

Stanka:

In tedaj je tudi Rádost
zapustila grešni svet...
in kako je to mogoče,
da vrnila si se spet!?

Rádost:

Ti se motiš! Vedno hodim
s kupo sladkih tolažil,
in še vsak je zabil žalost,
kdor iz kupe te je pil.
Tožba v srcu mu potihne,
solza mu zaspi v očeh;
topla nada v dušo dihne,
in na lice splava smeh.

Stanka:

A še to mi razodeni:
Ali lilija bi bela
v rosi tvoji tolažilni
mi nikoli ne zvenela?

Rádost:

O še lepše bo blestela
kakor zvezdni milijon;
take angelci imajo,
tako nosi tvoj patron.

Stanka:

To bi mati začudili
sredi lepih se nebes,
ko prinesla bi nasproti
lilijo jim tako res...!

Rádost:

Tu je čaša! — Dete pij!
(jo ponudi.)

Stanka:

Koliko požirkov smem?

Rádost:

Da se duša napoji!

(Stanka že sega z roko po kupi, da bi pila iz nje.)

Četrti prizor.

Angelvarih

(se nenadoma prikaže v tem poslednjem trenutku):

Ljubi moj otrok, nikar!
Čaša polna je prevar.

(Rádosti):

Béži k onim, ki si že jim
zastupila gorko kri!
Ti hinavska hči hinavca
in očeta vseh laži!

Rádost:

Le počasi, dragi moj!
Nismo v raji med duhovi,
kjer po volji se Njegovi
ves nebeški suče broj.
Med ljudmi smo, med telesi,
koder prosta volja vlada:
Kakor kralj je človek z voljo,
a brez volje vedno pada.

Angel:

Da! gotovo človek pada,
ko ga čaša tvoja mami:
in iz bridke se prevare
še le smrtni dan predrami,
in z obupom mora k sodbi
in z nemirom proti jami.

Stanka:

Moja duša trepetá...
Kje si bitje ti domá,
ki tak resno govoriš?

Angel:

Le nikar ne boj se, Stanka.
Ti si moja varovanka,
jaz pa zvesti varih tvoj.

Stanka:

Ti si angel moj iskreni?!
Ah, in kličeš me v imeni,
ki že nisem več ga čula,
kar je mater prst zasula.
In gotovo tudi veš,

ako mati čaka komaj,
da se zopet bi združili?
Pojdi z mano! Z mano romaj!
da priromam varno k njej.

Angel:

Jaz nevidno kot doslej
vedno pojdem pred teboj,
mlada Stanka, ti pa glej,
da ohraniš biser moj:
biser — moj je opomin —

Stanka:

Položila ga bom varno
do srca globin...

Angel:

Ne verjemi svetni Sreči,
naj bo s cvetjem vsa odeta;
ne zaupaj v svetno Rádost,
naj ti rožni raj obeta.
Raj na svetu bil je eden,
ali svet ga ni bil vreden
in Gospod ga spet je vzel.

Rádost:

Nekaj vendar še ostalo
od nekdanje je sladkosti...
in še to bi ti, brezsrčni,
rad zakopal že v mladosti,
ko se komaj prvi smeh
detetu iskri v očeh.

Angel:

Smeh, ki se v očeh iskri,
to je smeh nedolžnih dni;
ko nedolžnost odcvetě,
tudi jasni smeh umrě.

Rádost:

Dete že si mi prevaril,
raj mu onkraj groba vstvaril.
Ali mnogi so v nebesa
verovali onkraj groba:
ko umrla so telesa,
nade vzela je trohnoba,
in nebeška jih svetloba
vekomaj ne prebudi.

(K deklici):

Dete, ogni tej se zmoti,
pojdiva po lepi poti...
ta po trnjevi naj gre.

Stanka:

Kak nemirno je srce,
kam naj nagne se, ne vé.

Angel:

Nič ne vprašaj, kam in kod!
Moja pot je tista pot,
ki jo hodil je Gospod.
Ljuba Stanka, za menoj!

Rádost:

Dete zalo, za menoj!

Stanka

(gleda Rádost in Angela):

Noge se mi tresejo,
da me več ne nesejo
ne na desno ne na levo.

Rádost

(vsa vesela):

Satan, ki je mater Evo
zmagal — bo i njeno hčer.

Angel:

Spomni se na Hčer kraljevo,
ki je kači strla glavo,
in poberi se v daljavo! ...

(Stanki):

Stanka, pridi brez strahu!

Peti prizor.

V ozadju se dviguje zastor in polagoma se prikazuje brezmadežna Devica, sedeča na vzvišenem tronu, in poleg nje na desni sv. Stanislav (z lilijo in križcem), na levi sv. Cecilija (z lilijo in liro).

Ave Mater! Ave virgo!
Kak si bila blizu naju,
daj objemi to dekletce
v mehkem svojem naročaju!

Stanka:

Zdrava Mati in Devica,
zdrav moj sveti Stanislav,
da prinesla sta siroti
moč in milost iz višav!

Marija:

Kjer nedolžnost se detinska
za nedolžni cvet bojuje,
roka moja materinska
vse varuje in zmaguje.

Stanka:

Slava tebi! — Jaz nevedna
že hotela sem prodati
dušo Sreči in Sladkosti,
ti rešila si me, Mati.

Angelvarih

(Rádosti):

Glej, kako ti gine moč,
kakor led se tajajoč,
ko posije sonce nanj!

Rádost:

Vidim, da je vse zaman!
Ali jaz bom tvojo Stanko
še zapletla v mnogo zanjko,
preden leže v grob teman.

(Gre.)

Stanislav

(Stanki):

Bránile te roke bodo
materine zmagovite;
ni tako je zanjke skrite,
da bi bila ti v nezdogo.

Marija:

Moja si in moja bodi!
Če katera mati kdaj
hčerko more pozabiti —
jaz ne tebe vekomaj!

(Zastor v ozadju pade, sprednji ne.)

Šesti prizor.

Angel:

Blagor ti, da smeš se zvati
hči preblazene Gospé,
hči brezmadežne Device,
ki nebesa jo časté.
Ali jaz sem le služabnik,
Njen služabnik jaz sem le ...
In pomisli ti, katero,
Stanka, dražje je ime ...

(Izgine.)

Stanka:

Da! ime je moje dražje,
več ni strah me zemlje tuje
in pri srcu mi je lažje,
varno noga spet potuje.
Polno potov je pred mano,
vse je s cvetjem posejano.
Ali tam je steza skrita
trnjeva in kamenita.
Vendar vodi proti domu,
proti domu večnemu ...

(Zastor.)

Sirota. ✓

(Božična sličica. Spisal Ivo Blaž.)

ežal je na trdi slami in bolno mu je bilo pri srcu, dasi je plavala nad zemljo sveta noč z vsemi bajnimi sanjami in toplimi pozdravi tam iz daljave, kjer goré zvezde in snivajo angelci z napol odprtimi očmi. Težko je bilo in bolno pri srcu pastirju Jurčku. Kako bi mu ne bilo, saj je bil sirota, uboga, zapuščena osamljena sirota, brez matere, brez očeta, brez bitja, ki bi začustvovalo z mlado, rahlo njegovo dušo. je E

Gospodar ga je pognal v slamo. V hlev naj gre, k živini. Po leti jo je pasel in spomladi in jeseni in bilo mu je pri srcu prijetno, če je zapel na visoki skalini ali pa v košati senci širokega hrasta. Živina mu je bila ljuba, tako se je je navadil, in se ni mogel ločiti od nje. Pribrila je pa mrzla burja, slana je padla na travnike, na loge in pašnike, uvele so cvetke, trava se je sušila. Tedaj je pa nahalo veselje. Doma je moral ostati in poslušati gospodarja, ki se je ob vsaki priliki jezil nad njim. In tudi nocoj ga je poslal k živini takoj po molitvi. si p. pa
nel

„Spat pojdi na slamo!“ je dejal. In Jurček je slušal in odšel. Nekdaj je berač umiral na slami. Ves slaboten je bil in betežen. Legel je zvečer in drugo jutro so ga dobili mrtvega. Zabuhlo je bilo obličje, noge in roke otekle. Rad je pil, in vino ga je uničilo.

„Kaj bi bilo, če bi zdajle prišel“, si je mislil Jurček. Skoro strah ga je bilo. Ves premražen bi bil in vinjen in bi se opotekel in bi padel nanj.

Jurček je zastokal in je boječe pogledal naokrog. Ničesar drugega ni videl kot temo, temo na desni, temo na levi.

Sivka je včasih vzdihnila, kot bi čutila Jurčkovo bolečino in vedela, da je sirota brez doma.

„Kako grd je pijanec! — Nikoli ne bom preveč pil, o, ne! — Težko mu mora biti, ko se zavé, da zapravlja svoje življenje. In zadnja ura mu mora biti težka, in kako ga mora tiščati k tlom! Vest se oglašá, vpije za njim in pred njim in okrog njega: „Dušo si prodal!“

Sвета noč je plavala v zatopljenih obrisih nad zemljo; nad gozdovi je plavala, in zašumeli so tiho, božično uspavanko, nad prostranimi logi in polji je plavala. Z belim snegom so bila krita in spavala so pod belo odejo mirno in udano kakor dete v ozki zibelki. Mraz je bil tam zunaj, bril je lahen vetrič okrog voglov, drevesa so vztrepetala; sneg, ki se je preje zibal na vejah, je drsel na tla. Na nebu so migljale zvezde. Tako jasne so bile in čiste, kakor bi jih bil kdo opral v kristalni vodi tam kraj vasi. In mesec se je smehljá za goro napol, napol vrh nje in metal blede žarke po širni naravi. In v taki noči so zapeli angeli z lepimi, ubranimi glasovi slavospev Gospodu nebes in zemlje: „Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji . . .!“

V taki noči je bil tudi Jurček svoje dni srečen. Skupaj je bil z materjo in očetom, pri jaslicah so bili in molili. Kakšno veselje je imel z jasticami in koliko se je trudil, da jih je naredil lepo! Posebno je skrbel za hlevček in za malega, tako krasnega Jezuščka, ki se mu je smehljal kot najblažnejše dete na svetu. Ali oče ni bil tako vesel tega večera. Njegov oče je bil revež, ki je lezel radi pijače v grob. Kako žalosten je bil Jurček, ko ga je videl, vsega revnega in slabotnega. Domov je prihajal z dnevnega dela — pri sosedu je morda pomagal kopati, — pa se je opotekal in padal na tla. Materi je bilo to težko in Jurčku tudi. In mati je nosila tiho in vdano križ, bledela je in delala in trpela.

Oče je pa popival in hodil po gostilnah. V mrzli noči se je pa prehladil v jarku ob cesti, kjer je obležal, in teden dni potem je umrl.

Tudi mati ni nosila več dolgo teže življenja. Umrla je kmalu za sušico.

Jurček je jokal in vzdihoval za očetom in materjo in ju klical iz grobov. A mrtveci ne vstajajo.

Moral je s trebuhom za kruhom, še tako mlad, če je hotel živeti. Kako bridko se mu je zdelo to! Drugi sede pri polnih mizah in se goste, on pa sirota brez doma.

S culo v roki je stopal po cesti.

Tako lep je bil svet okoli njega! Povsod so žvrgoleli ptički in poletavali pod jasno nebo. In klanjalo se je nebo zemlji in jo poljubljalo tam daleč nad gorami. Žitno polje je šumelo in se valovilo in vznemirjalo vsled lahnega vetra. Lastovice so letale nad njim in pele mlademu jutru.

On je bil pa žalosten. In šel je naprej in je trkal po hišah na vrata in prosil, naj ga vsprejmejo za pastirja. Niso ga hoteli. Poprosil jih je za košček kruha. Dali so mu tenak odrezek, ga gledali postrani, zmerjali in zapodili. In šel je naprej in trkal je in prosil in naposled dobil. *ključ*

Ob teh mislih je zaspal. *se mu vrtelo ---*

Tiho je bilo vse naokrog. Le lahno dihanje mlade sirote se je slišalo, in globoki dihi živine, ki je ležala na slami kot Jurček, samo nekoliko bolj umazani.

Zašumelo je nalahko. In pristopil je božji angel, ves svetel in bel. Lepe jaslice je držal v roki in zvezdo vodnico. In vse je bilo naenkrat krasno in novo kot v kristalnem gradu kosmatega moža, ki biva pod vodo. In mati je pristopila in oče je prišel; zadnji je bil, negotov mu je bil korak in počasen, obličje uvelo in žalobno. Globoke gube so bile zarezane v njem. In začeli so se razgovarjati o lepoti božji in o minljivosti posvetnih stvari. Lepo še cvete danes cvetka, jutri jo vzame slana.

Jezušček se je smehljal, in Jurček se je smehljal.

Odprla so se vrata. V hlev je stopil veliki hlapec. Bližal se je Jurčkovemu ležišču.

„Vstani, vstani, Jure! Pojdi k polnočnici!“ je klical in prijel siroto za glavo.

„Kaj me budiš, kaj me budiš? Kako lepo je bilo: Jezušček in jaslice, in očeta sem videl in mater.“

„Kaj se ti sanja? K polnočnici!“

Vstal je Jurček, se odpravil in odšel.

Zvon je zaklenkal. Lahni, tajni, skoro boječi so bili v začetku glasovi, potem pa vedno jačji in blagoglasnejši. In hiteli so čez polje kot ladja čez široko morje in udarjali so na srce slehernega. Starec jih je bil vesel in deca in otročiči — vsi, vsi. —

V cerkvi je bilo vse svetlo. Na vseh lestencih, ki so viseli izpod valovitega stropa in se blesteli kot lahni biseri v kronah kraljevih, so gorele sveče in razsvetljevale božji hram. In na oltarju so gorele sveče in se blestele. Gospod župnik ^{se peli} in gospod učitelj in vsi pevci ^{so peli}. In bilo je ginjaivo in prijetno kot v raju.

Tudi Jurček je bil vesel. Zdelo se mu je, da se mu od nekod smehlja Jezušček, zato se je nasmehljaj tudi on.

Zunaj je pa plavala sveta noč nad zemljo . . .

Tepeškarji.

Dolge šibe, dolge malhe —
Pa po vasi hodimo,
Kdor ne da nič, oj gorje mu,
Slabo ga obsodimo.

Burja žvižga, in sneg beli
Nam je skoro do pasu;
Nič obeh se ne bojimo,
Dalje gremo brez strahu.

Tu rožičev, tam orehov,
Tu dadó potičice:
„Da vam bode bolj žarelo
Vaše mlado ličice . . .“

„Bog povrni, Bog vam plačaj,“
In mi gremo spet naprej. —
Dolgih malh in leskovk dolgih
Se boje po vasi vsej.

Marijan.

Koledniki.

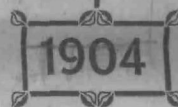
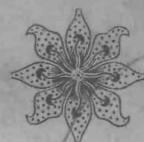
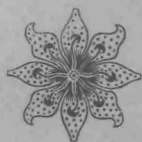
Na Silvestrovo
Pa koledniki
So jo k nam zavili.
Zatrobentali
So nam krepkih par
In potem voščili:
„Bog daj, da bi šlo
Vedno vse po sreči,
Da bi v hiši bil
Blagor vedno večji . . .
Bog dobička daj

Mnogo pri živini
In mošnje napolnjeno
S suhimi cekini . . .“
Jeli, no — in pili,
Dokler niso spet
Pota nastopili . . .

Pot so nastopili,
Isto ponavljali —
Pri nobeni hiši
Menda ne stradali.

Marijan.

V.A. BENZIGER & CO. A.G.

Lourdes — 1858.

209

208

Pa so jih le!

I.

Se nobeno jesen, kar so jih pomnili Anžonov ded, ni bilo toliko škode po sadovnjakih kot ravno letos. Vsako jutro je ležalo po tri pehare objedenega sadja na tleh. Vse najboljše jabolane so si izbrali ti preklicani, plašni sladkosnedeži. Podnevi ni bilo nobenega iz luknje; a ko je odzvonilo zvečer, so pa kar zrojili po strehah: začeli so cviliti in tekati semtertja, kot bi bili najeli Anžonovo streho za svoje vežbališče.

Anžonova hiša je stala kraj gozda, kjer so rastle stare bukve in gabri. Od tam so se priklatili skoro vsako jesen polhi, ker jim je dajal vrt več hrane, in so imeli poleg tega še dobra stanovanja v hišni strehi. Nekaj se jih je naselilo tudi na podu ali skednju. Ta je bil pokrit s slamo, kjer so lahko tudi gnezдили. Vse poizkušnje, kako bi zatrli te nasilneže, so bile zaman.

Ded so jim včasih že nastavljali pasti in v njih jabolk. Pa kaj pomaga, ko imajo na drevju sto in sto jabolk, ki jih lahko poljubno objedajo! Dajali so jim v past ocvrt košček kruha, mednih hrušk, a le malokedaj se je kateri vjel, a še ta najbrže pomotoma. Tudi niso imeli pripravne pasti za to, kajti ded jih še niso lovili nikdar v svojem življenju, ker ni bila prej po Gorenjskem tako znana ta žival kot po drugih krajih. Imeli so ded tudi za polhe nekaj takega kot je past za miši, no pa na tisto se je tudi človek lahko za silo vjel. In dasiravno niso bili Anžonov dedek eden izmed nerodnežev, jih je vendar prijelo žrelo enkrat s tako močjo, da so vrgli jezno pipico iz ust daleč nekam v travo. Bili so visoko na drevesu in toliko, da niso padli na tla, tako so se prestrašili strahovitih zob, ki so se jim dobro zajedli v roko. Dobro je bilo, da so si mogli pomagati z drugo roko; drugače bi bilo težavno, ker ni bilo nikogar doma, ki bi jih bil rešil. Oprostili so se sami nadležne pasti, pa kaj! Že jih je videl Šimnov pastir, ki je potem lagal, da so se Anžonov ded vjeli v mišnico.

Najbolj pa so se jim zamerili polhi zato, ker so ded takrat izgubili svoj vivček. Ko jih je namreč prijela mišnica, katero so rabili tudi za polhe, so ga zagnali daleč nekam od sebe, da ga niso mogli več najti. Vse iskanje je bilo zastonj, vivčka ni bilo. „Hentaj te vendar, zdaj bom še ob vivček samo zaradi teh preklicanih požeruhov!“

Tako so se jezili. Pa kaj jim je pomagalo. Vivčka le ni bilo.

Drugi dan je bila nedelja, in so ga imeli čas iskati. Toda trava je bila velika in lepa, zato niso smeli preveč udelavati. „I, v zemljo se je udril, drugega si ne morem misliti“, so rekli nazadnje in si šli izplaknit nevoljo v klet, h kislemu mleku — — —

Tisto nedeljo so bili menda Anžonov ded prvi dan svojega „dedovanja“ brez vivčka. Bili so seveda užaljeni saminadseboj, zato so jo pobral

na hlev spat takoj popoldne. Zvečer so prišli večerjat in molit, potem pa so jo pobrali spat v posteljo. Toda ponoči niso mogli spati. Komaj so zatisnili oči, že je začelo po strehi ropotati, in čudni glasovi: ci, ci, ci so prihajali iz vseh kotov. „Da bi te spak! Še zdaj mi ne dajo miru! Brrr, šuu-u!“ Toda polhi se niso zmenili dosti za dedovo strašilo, ampak so kmalu spet začeli svoj navadni direndaj.

„O ti ciganska nesnaga ti! Še jutri vas bom, pa prav gotovo vas bom!“ Ko so dedek tako govorili, sta se vzbudila tudi Francelj in Tonček, ki sta imela blizu vsak svoj zavičaj v senu. Le Matevžek je smrčal za vrati med otepi.

Toda kljub temu, da so zdaj trije strašili ponočne rogovileže, ti vendar niso odjenjali, ampak so še bolj cvilili. Tam zunaj na hruški jih je bilo cel zbor. Vsak je hotel biti bolj glasen. Nekateri so letali po opeki s takim ropotom, „kot bi imeli škornje dvakrat podkovane“, kakor so se izrazili dedek.

„Počakaj Francelj, jutri mi boš pomagal. Boš videl, kako jih bova! Vse morava, drugače nam še streho razderejo.“

Dvanajstletni Francelj ni rekel nobene, ampak grdo je zasmrčal, kot bi hotel reči: „Zdaj je noč, jih bova pa jutri!“

In res so tudi dedek kmalu utihnili. Zaspali so prav trdno, ker so rogovileži šli objedat jabolka in so prišli do pečk, katere jedo najraje. Dedku pa se je še celo noč sanjalo, kako lové po strehi polhe, kako se jim obešajo za dolge repe, pa jih vendar ne morejo spraviti na tla — —

II.

Napočilo je jutro. „Hvala Bogu, da smo jih. Ne, da jih bomo“, popravijo hitro dedek, kajti v polspanju so mislili, da je že res, kar so sanjali.

Dedek vstanejo ter gredo s hleva. Domači sin Janez je že leno stopal okrog hleva in ravno mislil, da še malo leže. Toda videč, da so dedek že pokonci, se premisli, ker je vedel, da ded za tako reč ne hranijo besedi — —

„Kje pa je kosa, Janez?“ vprašajo ded.

„Kaj pa boste z njo? Saj je še nakošeno za danes opoludne. Boste že zvečer.“

„Pa moram sedaj, do večera pride še kdovekaj drugega“, ugovarjajo ded.

Janez gre po koso. Ležala je v travi na koncu hiše, kjer jo je zvečer pozabil, ko je kosil za živino.

Janez je začudeno gledal za dedom, ki so molče vzeli koso in šli naravnost na vrt. Tam so začeli na vso moč mahati, da je letela trava v redove, ko bi šlo za stavo.

„Dosti bo, dosti, oče!“ nagovori deda mlad kmet, ki je šel na polje.

„Še preveč je bo, preveč, pa je vendar še ni dosti.“ —

„Kako to?“ vpraša mož, ki ni razumel, kaj mislijo ded.

„Pravim, da je je že zdaj preveč za živino, ampak pokosil je vendar še nisem dosti, ker še sedaj nisem našel vivčka — — —“

— „Hahaha“, se zasmeje kmet, „o zdaj ga boste pa že dobili!“ —

In mahali so spet naprej, da jim je tekel vroč pot po čelu. „Saper-lajsko, ali bom ves vrt pokosil!“ so se jezili ded, ker dolgo časa niso našli vivčka.

Daleč okrog nesrečnega drevesa je bilo že vse pokošeno, a vivčka nikjer.

„Ali misliš vsega?“ vpraša stari cerkovnik.

„I, kajpak! Drugače mi vse pohodijo in uženejo nazaj v zemljo, da ne bo nikjer nič!“

Ded so kosili in kosili, gledali v tla, toda vivčka ni bilo. Prišli so že prav do grmovja, ki je rastlo kraj vrta. Jezno so mahali po travi in kamenju, kamor je zadelo. Zdaj se zasveti pred njimi lepo-okovani vivček. Počasi se pripognejo in skrbno ogledujejo dragoceno stvarco, če se morda ni kaj pokvarila. Videči, da je vse dobro, vržejo koso v stran in gredo proti hiši.

Nihče ni vedel, zakaj so bili ravno danes dedek tako pridni, da so pokosili skoro pol vrta in to na vse zgođaj, ko so drugi komaj vstali. To jim je bila uganka, a vendar ni nihče kaj vprašal.

Popoludne je postalo nekam kislo vreme, in nazadnje je začel res padati dež. To je bilo kot nalašč za dedka in njihov načrt. Kajti polhi so se jim res tako zamerili, da so jim napovedali boj na življenje in smrt.

Po kosilu so rekli Franceljnu: „Fantè, poišči si dolgo preklo, greva na hlev nad polhe!“ — —

Francelj je bil takoj pripravljen. Tudi njemu se je zamerila škodljiva žival, ker je objedla vse najlepše sadje.

Pa so se spravili vsi na hlev: dedek, Francelj in Tonček. Prisopihal e tudi širokohlači petletni Matevžek s psom.

Pričel se je lov. Dedek so začeli premetavati otepe, za katerimi je bilo po noči najhujše cviljenje. Pes Cezar je kar drgetal, ko je šumela slama. Mrmral je in lajal, tako je že težko čakal plena. Toda iskanje je bilo brez uspeha. Dedek so premetali skoro vse otepe, pa niso našli ničesar. „Da bi vas pes s taco! Kje pa tičite? Nič in nič. Francelj zlezi, zlezi na oder in poglej, če gori kaj dobiš.“

Šli so vsi trije gor; še Cezar bi bil rad šel ž njimi, pa ni mogel po lestvi. Začeli so iskati mladi junaki in stikati po vseh kotih. „Iščite nad opeko. Tam bodo morda“, jih učijo dedek.

Matevžek zagleda pod opeko majhen mešiček. „Jej, jej, dedek, so že. Kakšen meh imajo“, razlaga Matevžek, ki pravzaprav ni vedel, kaj iščejo. „Pusti mehove, pa polhe išči“, rekó ded. Matevžku se je zdel pa lepi mešiček kot kaka igračica — — — Zgrabi količek in dregne vanj. Bzrz! — — — je završalo okrog njega in cel roj osâ se usuje vun. Vsi trije pogledajo, kaj je to, in Francelj se prvi pripogne meneč, da so blizu nevarnih rogo-viležev.

„Beži, Matevžek, če ne, te bodo“, ga svari bratec.

„Nič se ne bojim“, pravi hitro fantek, a ravno tako hitro se mu zakadi oša pod nos. Komaj jo zbiže z obraza, že mu sede na roko in — sek! ga piči. Zasklelo je, da je odskočil in zajokal bi bil, da ga ni bilo sram. „Me je že, me je že! Uh, kako skeli, jej, jej!“ je vzdihoval v kotu!

Vsi so se mu smejali, a ne iz škodoželjnosti, ampak zato, ker je v vsako stvar vtaknil nos. — —

Gotovo bi bil Matevžek začel še jokati, da ni Francelj na ves glas zavpil: „Dedek, jih že imam! Tukaj imajo gnezdo, in eden sedi notri!“ —

„Ali res?“ vprašajo ded neverjetno.

„Prav zares, pojdite gledat! Repek se mu vidi, sive barve je.“

Nič ni pomagalo, treba iti gledat. Dedek gredo po lestvici na oder, da vidijo vse. Prav v koticu pod streho je bilo nanese neka slame, in tam je sedel polh. A bil je ravno tako obrnjen, da jim je kazal zadnji konec. Zato revež gotovo ni vedel, kakšni sovražniki se zbirajo za njegovim hrbtom.

„Zdaj, Francelj! Moramo jih, jih že imamo“, zasopejo dedek. „Tonček hitro skoči po past. Pred hlevom je, v skrinji. Jej, jej, to je zalega, da bi jo pes! Mladi so v gnezdu, pa gotovo so. Drugače bi ne sedela stara tako trdo tu pred našim nosom. Ej, glejte! Žival je le žival. Kako skrbi za svoje!“

Prišel je Tonček s pastjo. Dedek jo lepo nastavijo in primejo oprezno v roko.

„Francelj, zdaj se pripravi! Jaz mu bom nastavil past ravno pred gobček, ti pa zadaj suni v gnezdo. Drugam tako ne more, kot naprej ali nazaj. Pazno delaj, kakor bom naštel do tri.“ In dedek počasi vse pripravijo ter začno šteti: „Ena, glej, da ne boš prekmalu! Dve — ne še! Tri!“ Pok — in polh je smuknil kot blisk — mimo pasti na tla in od tod v slamo. „O ti! Da bi te popil muren črni!“

Malo zašumelo je še v slami in kmalu spet utihnilo. Dedek pa niso hoteli odjenjati. Začeli so premetavati slamo, za katero jim je ušel kosmatinec. Tonček je prinesel psa po lestvi, ki je tudi ril v slamo za polhom. Pa začne Cezar lajati in se zaganjati za deske, ki so bile naložene ob kraju odra. Vsi priskočijo bliže, a v tistem hipu se zakadi pes za deske, na drugem koncu pa pridirjajo polhi — — —

Bili so trije. Ustavijo se prav na robu desk, da ne more nihče do njih. Dedek pa so bili zviti. Potresó malo deske in smuk! — pa so bili vsi trije spodaj na hlevu. Zdaj pa se je začela prava gonja. Vsi so poskakali z odra — samo Matevžek je padel — pa so jo udrli za polhi. Spravili so vse v en kot, kjer je bilo orodje. Pregarjane živali so se ustavile, videč toliko sovražnikov, a pred seboj neprodarno steno. Zdaj je veljal pogum.

Najprvo se je junačil Cezar, ki se je zadržil s silnim grmenjem med kožuharje. V hipu je prijel z ostrimi zobmi enega za vrat in odbežal z njim. Takrat pa so dobili tudi dedek pogum, ali pravzaprav upanje, da jih pokončajo. Lopnili so s široko desko po ostalih dveh — in izvrstno zadeli. Oba sta bila pod desko. Zdaj so dedek zmagoslavno stopili na desko, pod katera sta že poginila cvileža.

Otroci so drvili za psom, ki je trdno držal polha za vrat, dedek pa so pobrali ona dva, ki so ju pobili sami, in so ju nesli zakopat. Ravnotam, kjer so našli pipico, so izkopali grob za požrešneža. Pes je ukončal svoj plen, ki so mu ga komaj vzeli.

Toda s tem še ni bilo končano Francelj je takoj nato lezel spet na oder in pogledal v gnezdo. In glejte! V njem so bile tri živalce, podobne mišim. Bili so seveda polhi. A teči še niso znali. Franceljnu so se smilili in rad bi jih bil nesel v hišo, toda kaj, ko so stari že mrtvi. Vzel je gnezdo z mladiči in vse skupaj nesel dedu. Ta so že vedeli kaj z njimi. Vse so vrgli v ono jamo in potlačili prst, da bi je nihče ne odkopal.

Vsi so bili veseli, da so odpravili tako rogoviležev. Le Matevžek se je spet spomnil svoje bolečine, videč, da mu je roka otekla vsled osinega pika. Začel je zdihovati: „Tonček, lej kakó me je ugriznil. Oh jej“, in nakremžil je usta, hoteč jokati. „Počakaj no, če se kaj zobje poznajo“, se norčuje bratec, videč, da si Matevžek malo domišljuje. „Pa je strupen“, mu odgovori Matevžek, kot je slišal včasih dedka. „Saj nima tako debelih zob kot naša rdečka!“

S tem je bilo konec preresnega pogovora — in Matevžek ni nič več čutil bolečine.

„Hencejte, pa smo jih“, so zaklicali zmagoslavno dedek, prišedši v vežo.

Zvečer so šli zopet spat na hlev v seno. Toda o polhih ni bilo več sluha. Le eden se je včasih še prav žalostno oglašal na stari hruški s svojim neprijetnim: cvi, cvi — — —

A tudi ta je odšel drugam. Anžonovi imajo sedaj mir pred polhi. Dedek se pa še včasih pobahajo:

„Pa smo jih le!“

Stepin.

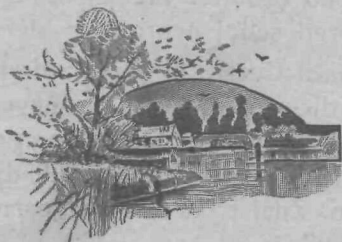

V tujini.

Ko solnce za goro se skrije,
Mrak leže na trudno zemljo,
A v krilu mojé domačije
Zvonovi večerni pojó.

Pobožno mi molijo v vasi
Presrečni domači ljudje,
Le meni na tujem ti glasi
Srca bolečine množé ...

Osojski.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

53. Metla ni za pisanje, marveč za pometanje.

Sicer se „Pometač“ v nežni pesmici baha:

„Jaz pocestni sem pisar,
Metla moje je pero;

Ž njo po cesti pišem,
Kadar je prašno.“

Vendar to imenitno ponašanje je le prazna šala in nekako prisiljena tolažba, kakor je razvidno iz njegovih nadaljnjih besedi:

„Nekdaj res pisar sem bil,
Šole sem obiskoval;

Pa sem vse popustil
In na kol jih djal.“

Ako pa resno govorimo, moramo že pritrditi, da je res tako, kakor pregovor pravi: „Metla ni za pisanje, marveč le za pometanje.“ A s tem bi ne povedali nič posebnega, ko bi tolmačili besede le v navadnem pomenu. Pomislimo torej, kaj pomenijo kot pregovor.

Metla se šteje med najpreprostejše orodje, kakor prištevamo tudi stan, ki se ukvarja ž njo, med nižje stanove. Vendar pa tudi metla, če je dobro narejena, izvrstno izvršuje svoj posel, kateremu je namenjena. Pregovori pa radi govoré v podobah ter med drugim imenujejo včasih orodje mesto človeka, ki dela ž njim. Torej naravnost brez govorniške slike, bi se glasilo: „Pometač naj pometa, ker ni sposoben za pisarja.“ In — kakor se pri pregovorih navadno godi — če posamno obračamo na splošno, lahko izvajamo iz navedenega pregovora take-le nauke: „Vsakdo naj si izbere oni stan, za katerega je sposoben; če komu Bog ni dal sijajnih talentov, naj se ne pritožuje, marveč naj vrlo rabi te, ki jih je prejel, ker le od teh bo dajal odgovor; naj se zadovolji s preprostim stanom, kdor ni ustvarjen za imenitnosti. Posebno naj starši in vzgojitelji vpoštevajo ta pregovor, da odločujejo ali priporočajo otrokom tak stan, za katerega imajo poklic, veselje in zmožnost. O jezuitih pravijo, da imajo zato toliko uspeha v svojem delovanju, ker odločujejo svoje člane za take stroke, za katere imajo največ zmožnosti in veselja. Sploh naj tudi gospodarji in predstojniki ne zahtevajo od poslov in podložnikov takih reči, ki jih ne morejo zmagovati.“

Tudi nekoliko hudomušen je semtertja lahko ta naš pregovor in rad ponagaja takim, katerim so se zato ponesrečile njih namere in podjetja, ker so previsoko segali in niso bili kos svoji nalogi: „Metla ni za pisanje, marveč za pometanje!“

Za zbirko lepih misli.

Krščanska in svetna modrost.*) Prava modrost si izkuša s pomočki, ki so na razpolago, doseči najvišje namene. Kristjan ima od Boga take dušne in telesne, naravne in nadnaravne darove, da si more ž njimi doseči neizmerno veliko in neminljivo — večno srečo v nebesih. Če je moder, se bo torej trudil za to srečo. Ker pa sebični nameni še niso najboljši nameni, imenuje naš katekizem dar modrosti oni božji dar, ki „nam pomaga spoznavati, občudovati in ljubiti Boga naravnost v njegovi slavi in popolnosti, ter vse presojati po tem spoznanju in tej ljubezni“. Kdor stavi svojim močem nižje namene, utegne imeti svetno modrost, a nikdar ne krščanske;

tak zavrže svoje veličanstvo — „prvenstvo za skledo leče“.

Rešitev uganke v šte. 11.

Ječa — leča — sveča — peča.

Prav so uganili: Štelcar Josip, sluga knezoškof pisarne v Mariboru; Stelè Marija, učenka VI. razreda v Mekinjah; Stelè Cecilija, učenka IV. razr. v Kamniku; Aleš Fani, Černe Lenčka, Vilfan Tončka, samostanske gojenke v Šmihelu; Svetina Ida, učenka III. razreda v Pliberku; Fatur Slavko na Rakeku; Rožmanc Franja, učenka V. razreda na c. kr. vadnici v Ljubljani; Pôhar Vekoslav, Pirc Vekoslav, Lipelj Matija, Šavelj Zvonimir in Ludovik, Zorec Janko, Petelinšek Božidar, Floran Skaloslav, dijaki v Ljubljani; Lorber Betka, učenke IV.

*) Prim. „Modrost“, stran 160.

razreda v Št. Ilju v Slov. goricah; Levičnik Josip, nadučitelj v pok., Hönigman Marijanica, gojenka v Železnikih; Marinko Josip in Picelj Ivan, prvoš. v Novem mestu; Crobath Anica, učenka IV. razr. v Kranju; Kogovšek Jakob v Dravljah; Kolarič Jakob, Cuk Andrej, Slekovec Fr., Polanič Jakob, Hoffmann Alojzij, Šafarič Alojzij, Ivančič Franč., učenci V. razreda pri Sv. Križu blizu Ljutomera; Budja Mimica in Ostrc Anica, učenki V. razreda pri Sv. Križu na Murskem polju; Gruđen Roza, učenka VI. razreda v Idriji; Paulin Justina, Kalinger Amalija, Kramer Olga, Jalen Ivanka, Debelak

Ljubomira, Mayr Ana, Maher Fr., Kralj El., Otujac Eliz., Draksler Ivana, učenke II. razr. meščanske šole; Goriup Doroteja, Zabret Ana, učenke I. razr. meščanske šole; Goriup Ida, Jankovič Josipa, Weinberger Ana, Kobi Antonija, Goriup Marija, Lilleg Marg., uč. ljudske šole pri čč. uršulinkah v Škofji loki; Dornik Ivan, Pohlin Maks, Vedlin Stanko, Žargi Ivan, Valjavec Fr., Grašek Slavko, učenci v Kamniku; Perko Jožef, učenec v Trzinu; Kmetič Jožefa, Podpečan Hedv., Markuš Antonija, učenke IV. razr. pri Sv. Ani na Krembergu.

Vabilo na naročbo.

Vabeč mladino in njene prijatelje, da naj si naroče „Vrtec“ s priložo (oziroma ponové naročbo), izrekamo srčno zahvalo dosedanjim blagim pospeševateljem, posebej premarljivemu sotrudniku g. župniku Volcu, ter prosimo, naj bi nam vsi ohranili še nadalje svojo naklonjenost in pridobili še novih prijateljev. Kakor doslej, se bomo i dalje trudili za dobro vsebino in lepe slike. Gospodom pisateljem posebej priporočamo, naj bolj skrbé za dovršenost nego za število in dolgost pri svojih spisih.

*Cena „Vrtcu“ in „Angelčku“ je skupno 5 K 20 h. »Angelček« se oddaja tudi posebej in stane na leto 1 K 20 h. (Na deset izvodov pod skupnim zavitkom se daje eden po vrhu.) — Naročnina in vsi spisi, namenjeni »Vrtcu« in »Angelčku«, naj se pošiljajo kakor doslej, z naslovom: **Anton Kržič**, c. kr. profesor v Ljubljani, ali pa **Uredništvo „Vrtčevo“** (Sv. Petra cesta šte. 78). Po novi uredbi sprejema naročnino tudi vsaka c. kr. pošta. V Ljubljani se lahko naroča tudi v „**Katoliški Bukvarni**“.*

*Priporočamo v nakup tudi poprejšnje letnike. Pri gospej Tomšičevi (Sv. Petra cesta št. 6.) se dobivajo še letniki 1888 – 1893, vezani po 2 K 60 h; ako se jih pa kupi več skupno, se jim cena še zniža. — Pri uredništvu pa se dobiva: 1. „**Vrtec**“ letnik 1895–1902, vezan po 3 K; letnik 1903 po 3 K 40 h in 1904 po 4 K. — 2. „**Angelček**“ I.—X. tečaj vezan po 80 h, XI. in XII. pa po 1 K. Ako kdo kupi več izvodov hkrati, se cena še primerno zniža; kdor kupi vseh deset »Vrtcev« in dvanaest »Angelčkov«, jih dobi vezane za 30 K. — 3. „**Mladinski glas**“, uglasbil P. Angelik Hribar (ponatis iz »Angelčka«) I. zvezek (s slikami) dyoglasno po 24 h, II. čveteroglasno po 40 h. — 4. „**Nedolžnim srcem**“, pesmi s slikami (ponatis iz »Vrtca« in »Angelčka«) po 1 K 20 h kart. in 1 K 45 h lično v platnu. — 5. „**Iz raznih stanov**“, speval Taras Vaziljev. Z dodatkom »Urban iz Ribnice«. (Ponatis iz »Vrtca«.) Cena 25 h.*

Letna naročnina naj se blagovoli naprej plačevati in kmalu poravnati, kjer je še kaj zaostalega V olajšavo pošiljatve smo pridejali »položnice«.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s priložo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripraviški dom“. — Urejuje Anton Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.